

Müstəqillik illəri: Diasporumuzun yaranması və inkişafı

Nazim İBRAHİMOV,
Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri

Bu il dövlət müstəqilliyinin bərpasının 25-ci ildönümü qeyd olunur və ötən iyirmi beş il Azərbaycan dövlətinin möhkəm, demokratik əsaslar üzərində təşəkkül tapması dövrüdür. Tarixi dövrləmə sistemi nöqtəyi-nəzərdən az bir vaxt olsa da, bu 25 il Azərbaycanın varlığı dönmənin ən əhəmiyyətli və gələcək nəsillərə nümunə, örnək, həm də qürur gətirən bir dövrüdür, sözün birbaşa mənasında qızıl həflərlə yazılan keçmişdir. Az bir vaxtda milli dövlət quruculuğu sahəsində mühüm nailiyyətlər əldə edilib, ölkə iqtisadi potensialına, demokratik inkişaf səviyyəsinə, beynəlxalq aləmdə tutduğu mövqeyinə görə regionun lider dövlətinə çevrilib. Yürüdülmüş düşünülmüş daxili və xarici siyasət nəticəsində Azərbaycan dövləti demokratik inkişaf yolunda inamla addımlayaraq, milli-mənəvi dəyərlərini qorumaqla beynəlxalq aləmə sürətlə inteqrasiya edib, ölkədə sabit iqtisadi, siyasi və mədəni inkişaf tendensiyası bərqərar edilib.

Əlbəttə ki, Azərbaycan tarixinin bu şərəfli və qürurlu mərhələsi ümummilli lider Heydər Əliyevin adı və misilsiz fəaliyyəti ilə birbaşa bağlıdır. Məhz ulu öndər keşməkeşli bir dövrdə Azərbaycanı qorudu, birləşdirdi. Xalqına olan əvəzsiz və tükənməz sevgisi, gecəli-gündüzlü fəaliyyəti Azərbaycanı bəlalardan qurtardı.

Həmişə bəllidir ki, müstəqilliyimizin ilk illəri iqtisadi tənəzzül, erməni işğalı, digər daxili və xarici təsirlərlə müşayiət olunurdu, ölkə kaos içərisində idi, erməni işğalına qarşı müstəqil mübarizə aparılmırdı. Faktiki olaraq işğala məruz qalan Azərbaycan haqq səsinə beynəlxalq arenaya çıxara bilmirdi, ermənilərin yaratdığı informasiya blokadası həlqəsində sıxılaraq çıxılmaz vəziyyətdə qalmışdı. 1993-cü ildə ümummilli lider Heydər Əliyevin hakimiyyətə gəlişi ilə ölkədə bütün sahələrdə ciddi dönüş baş verdi.

İqtisadi-sosial islahatların uzunmüddətli proqramı hazırlandı və mərhələli olaraq həyata keçirilməyə başlandı. Azərbaycanın müstəqilliyinin qorunmasına hədəflənən neft strategiyası quruldu və az bir vaxtda bu strategiya ölkəyə beynəlxalq nüfuz gətirən inkişaf şərait yaratdı. Uzaqgörən xarici siyasət kursu ölkənin haqq səsinin də dinlənilməsinə, erməni işğalına məruz qalmasını eşitdirmək imkanı verən beynəlxalq auditoriyanın qazanılmasına səbəb oldu. Bir sözlə, ümummilli liderin apardığı məqsəd-

yönlü siyasət nəticəsində siyasi və iqtisadi tərəqqi başladı, ölkə tənəzzüldən çıxaraq inkişafa qədəm qoydu.

Bu inkişaf həm də Azərbaycan diasporunun yaranması, onun formalaşması, təşkilatlanması, mütəşəkkil qüvvəyə çevrilməsinə səbəb oldu. Əldə edilmiş nailiyyətlər, eyni zamanda dünya azərbaycanlıları arasında həmrəyliyin güclənməsinə, ölkəmizin milli maraqları ətrafında sıx birləşmələrinə zəmin yaratdı.

Soydaşlarımızın Vətənlə əlaqələrini daha da gücləndirmək istiqamətində ümummilli liderin atdığı mühüm addımlar tədricən nəticəsini verməyə başladı və 2001-ci ilin noyabrında Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayının keçirilməsi kimi tarixi hadisə baş verdi. Dünya azərbaycanlıları ilk dəfə olaraq Bakıda bir araya gəldi, qarşıda duran vəzifələr, problemlər, onların aradan qaldırılması yolları müzakirə edildi. Ümummilli liderin diaspor quruculuğu sahəsində ardıcıl olaraq həyata keçirdiyi uzaqgörən siyasət nəticəsində Azərbaycan diasporunun tarixində yeni bir mərhələ başlandı.

Növbəti qurultay Prezident İlham Əliyevin sərəncamı ilə 2006-cı ilin martında baş tutdu. Bu qurultay da vacib bir hadisəyə çevrildi və diasporumuz qarşısında yeni vəzifələr müəyyən etdi. Qeyd etmək lazımdır ki, cənab Prezidentin rəhbərliyi ilə Azərbaycan təkcə diaspor deyil, bütün sahələrdə yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoydu. Ulu öndər Heydər Əliyevin siyasi xəttini ləyaqətlə davam etdirən Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında əhalinin sosial rifahının yüksəldilməsinə, ölkənin davamlı inkişaf modelinin hazırlanmasına nail olundu, insan hüquqları və azadlıqlarının qorunması, vətəndaş həmrəyliyinə yaradılması, milli təhlükəsizlik və sabitliyin təmin olunması, dünya birliyinə inteqrasiya sahəsində inanılmaz nailiyyətlərə imza atıldı. Azərbaycan artıq müxtəlif xarakterli - siyasi, idman, iqtisadi-mədəni, səhiyyə və sair tədbirlərin keçirildiyi məkana çevrildi. Bu gün bütün dünya ölkəmizi mədəniyyətlərarası və sivilizasiyalararası dialoq mərkəzlərindən biri kimi tanıyır.

Azərbaycanın dünyadakı siyasi nüfuzunun ən bariz nümunəsi kimi ölkəmizin BMT Təhlükəsizlik Şurasına üzv seçilməsini misal göstərmək olar. Ölkəmiz üçün bu əlamətdar tarixi hadisə Prezident İlham Əliyevin uğurlu xarici siyasətinin göstəricisi idi. Aparılan uğurlu xarici siyasət nəticəsində müstəqil ölkə olaraq özünü təsdiq edən Azərbaycan eyni zamanda, etibarlı tərəfdaş olduğunu sübut edib.

Prezident İlham Əliyevin ardıcıl apardığı məqsədyönlü siyasətin nəticələrindən biri də ölkənin informasiya texnologiyaları sahəsində qazandığı uğurlardır. Azərbaycan artıq dünya kosmik klubuna üzv olan az sayda ölkələrdən biridir. Ölkəmizin ilk telekommunikasiya peyki orbitə buraxılıb, bu, dövlətimizin daha bir tarixi nailiyyətidir.

2008-ci ildə Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurasının Bakıdakı iclasında qəbul olunmuş "Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Xartiyası" isə diasporun fəaliyyətinin başlıca istiqamətlərini müəyyən edən konseptual sənəd kimi qiymətləndirilməlidir. Sənəddə Azərbaycan xalqının tarixi, etnogenezi, milli özünüdərk

prosesi, özünəməxsus xüsusiyyətləri, milli-mənəvi dəyərləri və müasir inkişaf səviyyəsi təhlil edilmiş, soydaşlarımızın yaşadıkları ölkələrin cəmiyyətlərinə inteqrasiyası, habelə Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə dair həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, qondarma erməni soyqırımı iddialarının ifşası və digər məsələlərlə bağlı diasporun üzərinə düşən vəzifələr əksini tapmışdır.

Bu dövr ərzində Azərbaycana strateji müttəfiq olan Türkiyə ilə diaspor quruculuğu və lobbicilik sahəsində fəaliyyətin əlaqələndirilməsi də xüsusi diqqət mərkəzində olmuşdur. 2007-ci ilin mart ayında Bakıda Azərbaycan və türk diaspor təşkilatlarının I Forumunun keçirilməsi, noyabr ayında Türk dövlət və cəmiyyətlərinin XI dostluq, qardaşlıq və əməkdaşlıq qurultayının, türkdilli ölkələrin dövlət başçılarının zirvə toplantılarının təşkilatı birgə əməkdaşlıq sahəsində yeni imkanlar açmışdır. Qeyd edək ki, I Forum Azərbaycan ilə Türkiyə arasında strateji tərəfdaşlıq münasibətlərinin inkişafı, diaspor quruculuğu sahəsində əməkdaşlığın dərinləşdirilməsi, türkdilli xalqların tarixi, diaspor təşkilatlarının fəaliyyətinin səmərəliliyinin artırılması baxımından mühüm əhəmiyyətə malik olmuşdur. Forumda aparılan müzakirələrin nəticəsi olaraq "Azərbaycan və Türk diaspor təşkilatlarının birgə fəaliyyət strategiyası" qəbul olunmuşdur.

2013-cü ilin yanvarında Bakıda Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasına (TDƏŞ) üzv Dövlətlərin Diaspor Məsələlərinə Cavabdeh Dövlət Qurumlarının Rəhbərlərinin I Toplantısı, iyun ayında isə şuraya üzv ölkələrin diaspor təşkilatları rəhbərlərinin birinci forumu keçirilib. Bir neçə ölkədə türkdilli ölkələrin koordinasiya mərkəzlərinin açılması bu sahədə görülən işlər sırasındadır. Hazırda belə koordinasiya mərkəzlərinin sayının artırılması istiqamətində işlər davam etdirilir.

Qazanılmış uğurlar sırasında lobbicilik fəaliyyətində əldə olunan nailiyyətləri xüsusi qeyd etmək lazımdır. Artıq dörd ildir ki, Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaxından dəstəyi ilə Azərbaycanın dahi şairi Nizami Gəncəvinin irsinin qorunmasında və təbliğində mühüm rol oynamaqla yanaşı, Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə tanınmasına öz töhfələrini verən Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin təşkil etdiyi Qlobal Bakı Forumu keçirilir. Qlobal Bakı Forumu regionda keçirilən ən əhəmiyyətli beynəlxalq tədbirlərdən biridir və Azərbaycanın ictimai-siyasi həyatında çox əhəmiyyətli hadisədir. Forumun işində bir çox nüfuzlu dövlət xadimləri, siyasətçilər, elm adamları, siyasi ekspertlər iştirak edirlər və onların əksəriyyəti müasir dünya siyasətinin yönəldirilməsində, bir çox region proseslərinin qiymətləndirilməsində rol alan şəxslərdir. Bu insanlar öz nüfuzundan istifadə edərək beynəlxalq dairələrdə Azərbaycanın mənafeyini qoruyan, Azərbaycan həqiqətlərini dünyaya çatdırmağa çalışan ictimai-siyasi xadimlərdir. Bu mənada hesab etmək olar ki, bu Forum Azərbaycanın təbliğində və ölkəmizə yeni dostlar qazandırmaqda, lobbicilik quruculuğunda əhəmiyyətli rola malikdir.

Bu ilin iyun ayında baş tutmuş Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayı bu birlik və həmrəy-

liyin parlaq ifadəsi olmaqla yanaşı, həm də milli həmrəyliyəmizin banisi ulu öndər Heydər Əliyevin milli birlik və azərbaycançılıq ideyalarının uğurla həyata keçirildiyinin bariz nümunəsidir. Qurultay azərbaycanlıların vahid və monolit qüvvə kimi təşkilatlanması prosesinin respublikanın xarici siyasətində prioritet istiqamətlərdən birinə çevrildiyini təsdiqləməklə yanaşı, Azərbaycanda həyata keçirilən diaspor və lobbicilik quruculuğu siyasətinin ardıcıl xarakter daşdığını, yeni dünya nizamının geosiyasi reallıqlarına cavab verdiyini nümayiş etdirdi.

Bu qurultay tarixi məzmununa və ictimai əhəmiyyətinə görə bir çox cəhətləri ilə seçilir. Dövlət başçısı İlham Əliyev bu qurultayda bir sıra vacib məsələləri önə çəkməklə bərabər, müasir dünyanın informasiya məkanına çıxmaq kimi yeni strateji xətt müəyyənləşdirdi. Qarşıya qoyulan hədəflər sırasında Azərbaycan diasporunun azərbaycançılıq ideyalarını unutmadan yaşadığı ölkələrdə mövqələrinin gücləndirilməsi, həmin ölkələrin ictimai, siyasi, iqtisadi həyatdakı rolunun daha da artırılması, müxtəlif dövlət və qanunvericilik orqanlarında təmsil olunmaq, xüsusilə də xarici kütləvi informasiya vasitələrinə çıxışı lazımı səviyyədə təmin etmək kimi vacib məsələlər var.

Digər bir əsas məqam da dünyada yaşayan azərbaycanlıların Vətənlə əlaqələrinin kəsilməsi, müstəqil Azərbaycan Respublikasının ətrafında daha sıx birləşməsidir ki, biz bu birliyin son illər daha da gücləndiyinin şahidi oluruq. Artıq cəsarətlə demək olar ki, cənab Prezident İlham Əliyevin Azərbaycan dövlətini inkişafına nail olmaq, onun müstəqilliyini qorumaq naminə böyük güclərin qarşısına çıxdığını görən dünya azərbaycanlıları Azərbaycan dövləti və bu dövlətin başçısı ilə fəxr edirlər.

Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayında ənənəvi olaraq Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə müraciət, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ problemi ilə əlaqədar dünya ictimaiyyətinə, beynəlxalq təşkilatlara, xarici ölkələrin hökumət rəhbərlərinə və parlamentlərinə, həmçinin dünya azərbaycanlılarına müraciətlər qəbul edildi. Bundan başqa, Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayının Ermənistan da yerləşən "Metsamor" Atom Elektrik Stansiyasının fəaliyyəti ilə bağlı BMT-nin Atom Enerjisi üzrə Beynəlxalq Agentliyinə, Avropa İttifaqına və dünya ictimaiyyətinə də müraciəti qəbul olundu.

Azərbaycan diasporunun məqsəd və vəzifələrinin əsas hədəfi əlbəttə ki, ilk növbədə Qarabağ münaqişəsinə və azərbaycanlıların tarix boyunca erməni təcavüzünə uğramasına ədalətli beynəlxalq qiymətini verilməsinə hesablanıb. Hədəflərimizə çatmaq üçün isə ardıcıl olaraq ermənilərin Qarabağ müharibəsində törətdiyi vəhşiliklərin, xüsusən Xocalı soyqırımının və əsrlərdir erməni millətçilərinin apardığı etnik təmizləmə siyasətinin mahiyyətini dünya ictimaiyyətinə çatdırmağa çalışırıq. Bu baxımdan, Milli Məclisin deputatı, Azərbaycan Mədəniyyət Fondunun prezidenti, UNESCO və İSESCO-nun xoşməramlı səfiri Mehriban xanım Əliyevanın rəhbərlik etdiyi Heydər Əliyev Fondunun son illər ərzində Azərbaycan həqiqətlərinin, ilk növbədə Xocalı soyqırımının dünyada tanidil-

ması istiqamətində həyata keçirdiyi məqsədyönlü işlər örnək sayıla bilər. Müxtəlif ölkələrdə keçirilən Azərbaycan mədəniyyəti günlərində ölkəmizin qədim tarixi, zəngin mədəniyyəti və adət-ənənələrimiz haqqında ətraflı məlumat verilir, təbliğ olunur. Mehriban xanım Əliyevanın təşəbbüsü ilə dünyada Azərbaycanın müsbət imicinin formalaşdırılması istiqamətində həyata keçirilən tədbirlər mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Qarabağın tarixi, Ermənistanın Azərbaycan ərazilərini işğal etməsi, Xocalıda törətdikləri soyqırım mövzusunda kitablar demək olar ki, dünyanın bir çox dillərinə tərcümə olunub. Bundan başqa, Xocalı soyqırımına həsr olunmuş film bir neçə dilə çevrilib. Dünyanın çoxlu sayda ölkələrində Fondun dəstəyi ilə Xocalı soyqırımının ildönümündə böyük tədbirlər keçirilir, Xocalı soyqırımını anladan foto və "Xocalı uşaqların gözü ilə" adlı rəsm sərğiləri nümayiş olunur.

Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə başlayan "Xocalıya ədalət!" kampaniyası bu sahədə görülən işləri daha da sürətləndirib, səmərəsini artırıb. Bunun nəticəsi olaraq Xocalı soyqırımını tanıyan ölkələrin, nüfuzlu beynəlxalq təşkilatların sayı da artır. Artıq ABŞ-ın 18 ştatı Xocalıda baş verənləri soyqırım kimi qəbul edir.

Azərbaycan diasporu qarşısında duran mühüm vəzifələrdən biri də Azərbaycan və türk diaspor təşkilatlarının birgə fəaliyyətidir ki, bunun da ən geniş xarakteristikası Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının rəhbəri, Milli Elmlər Akademiyasının akademikisi cənab Ramiz Mehdiyevin "Azərbaycan diasporu: Müasir çağırışlar və sistemli fəaliyyətin təşkilatı" adlı məqaləsində ətraflı şərh olunub: "Türkiyə diasporu ictimai-siyasi aksiyaların, mədəniyyət və mədəni tədbirlərinin, məsələn, Xocalıda azərbaycanlıların soyqırımına həsr olunmuş tədbirlərin keçirilməsində bizimlə daim birlik nümayiş etdirir, bizə dəstək göstərir və iştirak edir, bizim diasporumuz isə onları Türkiyə hökumətinə siyasi təzyiq vasitəsi kimi istifadə olunan qondarma "erməni soyqırımı"nın süni şişirdilməsinə qarşı mübarizədə dəstəkləyir".

Bu gün Azərbaycan dövləti düşünülmüş strategiyaya əsaslanan vahid bir xətt üzrə idarə olunur. Xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla əlaqələrin genişləndirilməsi, onların işinin koordinasiya olunması və ümumən diaspor işinin təşkilatı dövlət siyasətinin tərkib hissəsidir və heç şübhəsiz, bu istiqamətdə görülən bütün işlər də xüsusi fəaliyyət planlarına və proqramlara əsaslanır. Bu gün istər xarici ölkələrdə yaşayan, istərsə də Azərbaycandakı soydaşlarımızın qarşısında dəqiq müəyyən edilmiş vəzifələr var. Bu baxımdan, tam əminliklə söyləmək olar ki, Dünya Azərbaycanlılarının IV Qurultayının müəyyən etdiyi hədəflərə də qısa müddətdə çatıla bilər. İnanırıq ki, yaşadığı yerdən asılı olmayaraq hər bir azərbaycanlı dövlətimizin və Prezidentimizin müəyyən etdiyi yolda inamla addımlayacaq və Azərbaycan diasporunun fəaliyyəti daha sürətlə canlanacaq. Bunu zaman tələb edir, xalqımızın və dövlətimizin maraqları tələb edir. Bu, eyni zamanda, dövlət başçımızın, 50 milyonluq dünya azərbaycanlılarının liderinin tövsiyəsi, göstərişidir. ■